

פָּרָק שְׁנִי אֲכַפֵּת וְלֹא אֲכַפֵּת

יְדוּעַ שְׂרָבִי נָתַן כָּתַב שְׁמוֹנֵה כָּרְכִים שֶׁל חֲדוּשֵׁי תוֹרָה נִשְׁגָּבִים, עַל סֵדֵר ה'שְׁלַח־עֲרוּךְ', הַמִּסְדֵּים עַל ה'הַקְדָּמוֹת' שֶׁל רַבְּנֵי הַקְדוּשָׁה, וְעָשָׂה כֵּן עַל-פִּי צוּוֵי שֶׁל רַבְּנֵי הַקְדוּשָׁה. שְׁמוֹנֵה כָּרְכִים אֵלֹו נִקְרָאִים 'לְקוּטֵי הַלְכוֹת', וְהֵם לְמַעֲשֵׂה הַפְּרוּשׁ הַעֲמֵק וְהָאֲמָתִי בִּיּוֹתֵר שִׁישׁ לָנוּ, עַל הַסֵּפֶר הַקְדוּשׁ לְקוּטֵי מוֹהֵר"ן.

כְּשֶׁשָּׁלַח רַבִּי נָתַן אֶת הַסֵּפֶר לְדָפוּס אָמַר כֵּךְ: לְמִי שֶׁלֹּא חוֹשֵׁב עַל כֵּךְ שְׂאֵי-פַעַם 'יִשְׁכַּב עִם הַרְגָלִים אֶל הַדְּלֵת', אֵלֹו אֲנִי לֹא מְדַבֵּר כָּלֵל. רַק לְמִי שֶׁחוֹשֵׁב עַל הַתְּכַלִּית, וְרוֹצֵה לְהַתְקַרֵּב לָהּ, שְׂאֵז בְּיָדָי עוֹבֵר עָלָיו מֵהַ שְׁעוֹבֵר, בְּשִׁבִּילֹו כְּתַבְתִּי אֶת הַסֵּפֶר!

פְּרוּשׁ, מִי שֶׁלֹּא חוֹשֵׁב עַל כֵּךְ שְׂיָמוֹת פַּעַם, שְׂאֵז נוֹהֲגִים לְהַשְׁכִּיב אֶת הַנֶּפֶטֶר עִם הַרְגָלִים לְכוּוֹן הַדְּלֵת, שְׂכֵךְ צְרִיכִים לְהוֹצִיא אוֹתוֹ מִהַפֶּתַח עִם הַרְגָלִים קָדָם – אֵלֹו לֹא נִכְתְּבוּ הַדְּבָרִים שֶׁבִּסְפֵר לְקוּטֵי הַלְכוֹת.

הַרְוֵפֵא לְשִׁבוּרֵי לֵב

כִּי כָּל דְּבָרֵי רַבִּי נָתַן בְּלְקוּטֵי הַלְכוֹת, הֵם כֻּלָּם דְּבָרֵי עֲדוּד וְחֲזוּק נִפְלְאִים הַמְּחִיִּים אֶת הַנֶּפֶשׁ מְאֹד. וְהֵם מְכַוְּנִים לְכָל מִי שֶׁרַק רוֹצֵה לְהַתְקַרֵּב לָהּ, שְׂאֵז בְּהַכְרַח שִׁיעֲבֵרוּ עָלָיו הַרְבֵּה עֲלִיּוֹת וְיִרִידוֹת וְנִסְיוֹנוֹת וְכוּ'.

אֲבָל אָדָם שֶׁלֹּא חוֹשֵׁב עַל הַתְּכַלִּית, אֵלֹא חוֹשֵׁב שֶׁהָעוֹלָם הַפְּקָה, וְהוּא בָּא לְכָאֵן בְּשִׁבִּיל לְמַלְאוֹת אֶת הַבֶּטֶן בְּתַאוּוֹת וְלַעֲשׂוֹת כָּכֵל הָעוֹלָה עַל רוּחוֹ, כְּאֵלֹו אֵין דִּין וְאֵין דִּין וְכוּ', בְּיָדָי אֵין כְּוָנַת רַבִּי

נתן 'לעודד ולחזק' ולהרגיע אותו שהוא יכול חס ושלום להמשיך ללכת בשרירות לבו.

את הספר לקוטי הלכות כתב רבי נתן לאנשים שבורי לב! לאנשים שיודעים מהתכלית! שיודעים שאי-פעם הם 'ישכבו עם הרגלים אל הדלת', כי אף אחד לא חי כאן לעולם - יהי רצון שגחיה כלנו עד מאה ועשרים שנה, ואפלו עם תוספת 'בקשיש' של עוד שלשים שנה, עד מאה וחמשים שנה, אבל גם זה עובר מהר...

החיים עוברים מהר

כל אחד יכול להמחיש לעצמו את ה"צל עובר" של העולם הזה. למי אין בבית תמונה של איזה סבא שחי כמה שחי, אולי אפלו באריכות שנים מפלגת, ואפלו מתוך בריאות שאפלו לא עקרו לו שנים. בתמונה הוא נראה איש צעיר ובריא, בטוח בעצמו ומלא חיות. ננסה להמחיש לעצמנו מה היו המחשבות שלו כשצלמו את אותה תמונה, האם הוא חשב על כך שיום אחד הוא כבר לא יהיה פה, ונכדיו יסתכלו על תמונתו? הרי בגיל כזה, כל אחד חושב שפל החיים לפניו ומה יש לו לחשב על יום המיתה.

ובכן, צריכים להבין, שאחרי שצלמו את התמונה הזאת, אותו סבא המשיך לחיות עד שבועים, שמונים שנה, וכיום הוא כבר לא אתנו יותר מעשרים וכמה שנים, וחלק מהילדים שלו, גם הם כבר לא אתנו - זאת אומרת שהכל עובר ונגמר בסופו של דבר, וגם אם אדם יחיה ויאריך שנים כמה שיאריך, אפלו חמש מאות שנה ואפלו אלה שנה, גם זה יגמר יום אחד.

ממילא צריכים לחשב על התכלית, על יום המיתה, ולהתכונן לזה, להכין את החבילות והמזודות לקחת אתנו לעולם הנצחי, כמו שמספר בגמרא על אמורא אחד שבכה לפני פטירתו, וכששאלו אותו למה הוא בוכה אמר: אורחא אריכא ואפלו ווודא קלילא לית לן... פרוש: הדרך ארפה ואפלו מזודה קלה אין לנו. כלומר, שהיה

חסר לו לפי דעתו תורה ומעשים טובים לקחת אתו לעולם הנצחי, ועל זה הוא בכָּה.

חזו"ל הגדירו את זה היטב באמרם, שְׁכָאן בְּעוֹלָם הַזֶּה אֲנַחְנוּ נִמְצָאִים רק בְּפִרוּזְדוּר שְׁמוּבִיל לְטָרְקֵלִין, שֶׁהוּא הָעוֹלָם הַבָּא. כְּלוּמַר, שֶׁם זֶה הָעֶקֶר, וְכֵאן זוּ רק הַכְּנֵה.

מתכוננים לחיים האמתיים

כמוֹבֵן שְׁצָרִיכִים לְחַשֵּׁב עַל זֶה בְּאִפְן חֵיבוּבִי. דְּהֵינּוּ, לֹא לְחַשֵּׁב עַל הַמּוֹת עֲצָמוֹ וְלִהְיוֹת מְזֵה לְמֵרָה-שְׁחוּרָה, אֲלֵא לְחַשֵּׁב עַל הַמְשָׁמְעוֹת שֶׁל זֶה לְגַבֵּי 'הַחַיִּים' שְׁלֵנוּ - לְהִבִּין עַל-יְדֵי-זֶה בְּמָה בְּאֵמֶת כְּדָאֵי לְהַשְׁקִיעַ כַּחוֹת, וְלֵאזִיזָה סוּג שֶׁל אֲשֶׁר וְסָפוּק לְצַפּוֹת. כְּשֶׁמְבִינִים שְׁהַחַיִּים פֶּה הֵם לֹא הָעֶקֶר, אֲלֵא הֵם הַכְּנֵה לְחַיִּים נִצְחִיִּים שֶׁהֵם הָעֶקֶר, מְמִילָא מְבִינִים בְּמָה לֹא כְּדָאֵי לְהַשְׁקִיעַ וּבְמָה כֵּן כְּדָאֵי לְהַשְׁקִיעַ, וּמְבִינִים שְׁצָרִיכִים לְהַשְׁתַּדֵּל לְחַטֵּף כְּמָה שְׁיֹתֵר תּוֹרָה וּמִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים וְכוּ' כֹּל עוֹד שְׁאַנְחֵנוּ חַיִּים.

הָרַב לִוֵי יִצְחָק בְּנֵדֵר עָלָיו הַשְּׁלוֹם אָמַר כֵּן: הָעוֹלָם אוֹמְרִים שְׁחִסְדֵי בְּרִסְלָב הֵם עֲצוּבִים בְּגִלְל שֶׁהֵם חוֹשְׁבִים הַרְבֵּה עַל יוֹם הַמִּיתָה. וּבְאֵמֶת זֶה הַפּוֹךְ, כִּי אֲדַרְבֵּה, אֵלּוּ הֵינּוּ נִשְׁאָרִים בְּעוֹלָם הַזֶּה לְעוֹלָם וָעֵד, אִזּוּ בְּאֵמֶת הִיָּה לָנוּ עַל מָה לְהִיּוֹת עֲצוּבִים, כִּי מַה יֵּשׁ כָּאֵן? רק הַרְבֵּה בְּעִיּוֹת וְצָרוֹת - כֹּל בְּתֵי הַסֵּהר מְלֵאִים, כֹּל בְּתֵי הַחוּלִים מְלֵאִים, כֹּל בְּתֵי הַחוּלִים לְחוּלֵי נַפְשׁ מְלֵאִים.

מַמָּה מִתְמַלְאִים כֹּל הַמְקוּמוֹת הָאֵימִים הָאֵלּוּ? מַה גּוֹרֵם לְבְּתֵי-הַסֵּהר וּלְבְּתֵי-הַחוּלִים וְכוּ' לְהִיּוֹת מְלֵאִים עַד אֶפְסֵי מְקוֹם? הָאֵם מַה שְׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה גּוֹרֵם לָזֶה? מַה שְׁעוֹסְקִים בַּתְּפִלָּה? שְׁשׁוּמְרִים שְׁבֵת? הָאֵם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת יוֹצְרִים אֶת כֹּל הַחֲלָאִים וְהַפְּגָמִים הַנּוֹרְאִים? בּוֹדָאֵי שְׁלֵא. מַה שְׁגוֹרֵם לְכֹל הַסֵּבֵל הַזֶּה, הֵם הַבְּלִי הָעוֹלָם וְהַתְּאֻוֹת, שְׁמְבִיאִים אֶת הָאָדָם לְשִׁפְלַת הַמְדָּרְגָה, עַד כְּדֵי חֲלִי, רִצָּח, סְמִים, וְשָׂאֵר עֲבֻרוֹת רַחֲמָנָא לְצִלָּן.

אם כן, אדרבה, הידיעה שאנחנו לא נשארים כאן לעולם - היא הידיעה המשמחת, והיא זו שמעודדת אותנו להתמקד בדברים הנכונים, ולהנצל מהגיהנם של העולם הזה. התורה והמצוות הם הגן עדן בעצמו, ומי שישמר את התורה והמצוות בשלמות - מלבד מה שיהיה לו גן-עדן בעולם הבא, יהיה לו גן-עדן כבר בעולם הזה, כי הגיהנם זה רק במה ששייך לעולם הזה, אבל במה ששייך לתורה ומצוות זה רק גן-עדן.

איפה ה"עולם הזה"?

על זה אמר רבנו הקדוש (ליקוטי מוהר"ן תנינא ק"כ) בזו הלשון: "הנה הכל אומרים, שיש עולם הזה ועולם הבא. והנה עולם הבא - אנו מאמינים שיש עולם הבא, אפשר יש גם עולם הזה גם כן באיזה עולם? כי בכאן נראה שהוא הגיהנם, כי כלם מלאים יסורים גדולים תמיד. ואמר: שאין נמצא שום עולם הזה כלל".

פה בעולם הזה כלם מלאים בסבל ויסורים. מי שילך מבית לבית ויבדק מה קורה שם, לא ימצא אנשים רוקדים ושמחים, אלא ישמע רק חסרונות וצרות. כמובן שלא מדבר על אנשים שלוקחים איזה סם ואחרי זה נדמה להם שהם שמחים, והם קופצים ורוקדים בלי טעם. זו לא שמחה אלא בריחה מהמציאות. הם בעצמם יודעים ומודים על-כך, שברגע שהשפעת הסם נפסקת והם חוזרים למציאות, קשה להם לסבל את החיים עוד יותר.

כללו של דבר, במציאות של 'העולם הזה', אי אפשר למצא מישהו שהוא לא מלא ביסורים. רק במציאות של התורה והמצוות תמצא גם תמצא. אצל חסידי ברסלב תמצא את זה, כי הם יודעים מה התכלית. הם יודעים שלא העולם הזה הוא התכלית, כי פה הכל שקר ואחיות עינים, ובאמת אין בנמצא שום עולם הזה כלל כנ"ל.

כל אחד יכול לנסות את זה, להכנס לקניון ששם אמורים להיות שמחים ומרצים, ולראות אם הוא ימצא שם אפלו אדם אחד ששמח

ומרצה באמת מהחיים שלו. גם בעל הקניון 'בכבודו ובעצמו' לא שמת... ואם תשאל: איך זה יכול להיות שהוא לא שמת? הרי יש לו מליונים שאמורים לעשות אותו שמת. הוא כבר היה בכל בתי המלון והמסעדות בכל העולם כלו, וטעם את כל 'מנעמי' העולם הזה, ועוד נשאר לו ערף בצד... אם כן איפה השמחה שלו? התשובה היא, שבעולם הזה ככל שיש לו יותר, חסר לו יותר, וממילא אדרבה, הוא זה שסובל יותר מכלם...

כי כל התאוות של העולם הזה, הם כמו לשתות מי מלח - כמה שאתה שותה יותר, אתה נעשה צמא יותר. ממש כמו בענין תאות הממון שעל זה אמרו חז"ל שמי שיש לו מנה רוצה מאתיים, וממילא 'אין אדם מת וחצי תאוותו בידו', דהינו, שאין אדם בעולם הזה שהשיג אפלו חצי מתאוותיו, כי תמיד נעשה לו צרף כפול ממה שיש בידו, כמו-כן הוא בכל התאוות הגשמיות, ככל שפרוץ אחריהן יותר, כך הם חסרות לו יותר, והדברים ידועים לכל בר דעת.

שלא תירש גיהנם על הגיהנם

אין שמחה בעולם הזה - הכל שקר. אם אדם ינתק את החיים מהתורה והמצוות, הוא יראה מיד שאין עולם הזה. כאן יש רק גיהנם... וכן כתוב בגמרא, שאחד התנאים בקש מתלמידיו: בבקשה ממכם שלא תירשו שני גיהנם... שלא יהיה להם פעמים גיהנם - אחד בעולם הזה כנ"ל, כי כל העולם הזה הוא רק גיהנם, והשני בעולם הבא, שעל הגיהנם שהיה לו בעולם הזה, הוא עוד יצטרף לשלם גיהנם בעולם הבא, כדי לנקות אותו מהגיהנם של העולם הזה...

ועל זה אמר הרב לוי יצחק ז"ל את מה שהוכא לעיל, שדוקא מי שחושב על יום המיתה, ויודע שיום אחד הוא יפטר מה'בלגן' של העולם הזה, ויעלה למעלה ושם יתענג על ה' כפי מה שזכה לקנות בעולם הזה תורה ותפלה ומעשים טובים, שבתות וחסדים, צדקות

וחסד, אז בודאי יש לו חיים, כי הוא מקשר לטוב הנצחי שהוא הטוב היחידי שקיים.

ולא רק זה, אלא כבר בעולם הזה מתוך לו מאד להיות קשור לעצם האמת, להקדוש-ברוך-הוא שחותמו אמת, ושכל תורתו ומצותיו כלם חתומים בחותם אמת, ומאירים באדם אור רוחני, שעל-ידו אפשר להיות כבר בעולם הזה ב'מעין עולם הבא'. וממילא, ככל שחושבים יותר על התכלית, יותר נכנסים בשמחה, ויש פחות דאגות, כי לא אכפת כל-כך מה יהיה פה, וכמה כסף ירויח, או איזה מכונית תהיה לו וכדומה, וממילא יש אמונה ובטחון בה' יתברך, וכשכבר צריכים משהו, מבקשים מה' כל מה שחסר באמת, וה' עוזר לאוהביו ולחושבי שמו.

ועל זה אמר רבי נתן, שמי שלא חושב על התכלית, אליו הוא לא מדבר, כי אין לו על מה לחזק ולעודד אותו, שהרי אין שום טעם לעודד אדם להמשיך עם התאוות והשטיות שלו, שרק מכניסים אותו עמק יותר לשאול תחתיות. ההפך הוא הנכון, צריכים לתת לו איזו 'מכת חשמל' לעורר אותו מהשנה שלו, שיתחיל להבין שיש דין ויש דין ויש עולם הבא.

ראשית חכמה יראת ה'

אבל אחרי שאדם מבין שיש עולם הבא, ובודאי הוא רוצה כבר להתחיל לעבד את ה', אז הוא צריך כבר הרבה מאד עודד וחזוק. כי בודאי שיצר הרע מתגבר עליו הרבה, להחזיר אותו תחת שליטתו, ורק אז האדם מתחיל להרגיש באמת את הנסיונות, את הפתויים, את היצרים וכו'. כי לפני שהוא התעורר ליראת ה', אותם דברים שנקראים עכשיו נסיונות, לא היו נסיונות אלא הדרך של לכתחלה חס ושלום. אדרבה, הוא חפש את התאוות והיצרים האלה, וממילא לא הייתה לו מלחמה אתם.

אבל מי שרוצה להכנס בעבודת ה', אזי עליו המלחמה בודאי כבדה מאד, פנים ואחור, וממילא דוקא אליו רבי נתן מדבר, כדי

לעודד אותו ולחזק אותו, שלא יפל בדעתו מכל מה שעובר עליו, מכל העברות שהוא נכשל בהן.

כי יש לציין כאן ולתקן טעות שיש בתפיסת המציאות של רבים, שחושבים שמי שהוא דתי כבר אין לו יצר-הרע, אבל זו טעות, כי בודאי גם אדם ששומר תורה ומצוות נכשל לעתים, וגם אם הוא 'חרדי' מבית, זה לא אומר שאין לו יצר-הרע, כי ביצר הרע כלם שוים, דתיים, חרדים, חסידיים, ספרדים וכו' - כל מי שהוא בשר-ודם יש לו יצר-רע עד יום מותו, ועד בכלל... עד לרגב האחרון שנזרק על קברו, כמו שאומרים: עד זבולא בתריטא...

ואדרבה, מי שנגעה יראת שמים ללבו, הוא במלחמה ארפה עם היצר הרע, ומטבע הדברים כשם הוא מפה ביצר הרע, כמו-כן היצר הרע מפה בו, דהינו שמצליח להכשיל אותו, וממילא הוא נחלש בדעתו, ואחת מהדרכים הערמומיות ביותר שהיצר-הרע מצא כדי להחליש דעתו של אדם, היא להלביש עצמו בדברי מוסר חריפים שהמסר שלהם הוא אחד: אתה אבוד! חבל על הזמן שלך! כדאי שתפסיק לרצות להיות איש כשר ותכנע לתאוות העולם הזה, כי הרי ממילא תירש גיהנם וגם בטוח שאין לך שום חלק ואפלו לא חלקיק לעולם הבא, ואם כן תנצל את הזמן ותהנה כמה שיותר מהעולם הזה...

זו דרכו של היצר-הרע! והוא כל-כך נבזה, שהוא משתמש בדברי תורה קדושים, בשביל המטרה הנבזית שלו, להוריד את האדם לשאול תחתיות, ומצטט לאדם במחו כל מיני דברי מוסר מלקטים מהזהר הקדוש ומספרי מוסר, ומבליט רק את המסר הנ"ל, וטוען שלפי מה שכתוב באותם ספרים, יש רק דרך אחת לפניה: יאוש...

לקרב ולא לרחק

על הדרך להלחם בחלישות הדעת הזאת, ואיך להנצל מזה, ודרכים ועצות להתחזק ולהתעודד תמיד - נתרכז ונלמד בפרק זה.

וכך אומר לנו רבי נתן במכתב לבנו מפרשת 'ואתחנן' בשנת תק"צ:
 "...רק חזק ואמץ מאד מאד בלי שעור וערף, ואל תשגיח על שום
 חלישות הדעת שנקנס בלבך, ואל תשמע לדברי מוסר של הבעל-
 דבר והסטרא אחרא, האומרים מוסר בלב, בשביל להחליש את
 הלב ולרחק ממעט הטוב שרוצים לתפס בו. לא תאבה ולא תשמע
 להם! כי אין שומעים דברי תוכחה ומוסר פי אם לקרב ולא לרחק.
 כאשר כבר דברתי עמכם הרבה בזה, שכל פונת ה'ראשית-חכמה'
 ושאר ספרי מוסר שמוכיחים ומבזים הרבה את האדם אין פונתם
 להתרחק מה' יתברך כי אם לקרב..."

כאן מניח לנו רבי נתן יסוד חשוב שקבל מרבנו הקדוש. יסוד
 שצריכים לדעת היטב ולהיות בקי בו מאד, והוא, שכל מה שלומדים
 בספרי מוסר נועד לקרב את האדם לה' יתברך, ולא לרחק אותו חס
 ושלום, וממילא אם אדם מרגיש שהמוסר מפיל אותו, הוא צריך
 לעזוב תכף את דברי המוסר וללמד דברי התחזקות.

חרב חדה מנחת על צוארו

לדגמא: הספר הקדוש 'ראשית חכמה', שרבנו היה דבוק בו מאד,
 ואמר שלמד אותו המון פעמים, והוא ידוע בעקר בשל הצטוטטים
 שהוא מביא מהזהר הקדוש, ויש בו פרק גדול שבו מתארים
 בפרטי פרטים הענשים החמורים של עוברי עברה, עם פרוט מיוחד
 איזה ענש מענישים על כל חטא וחסא, והכל מובא בצורה כל-כך
 חיה ומשכנעת, עד שרבים מאלה שלומדים בפרקים אלו נבהלים
 ומתרחקים מעבודת ה'.

על זה מציין רבי נתן, שבודאי בעל ה'ראשית-חכמה' לא כתב את
 זה בכונה שהאדם יכנס מזה לעצבות ולמרה שחורה, אלא אך-ורק
 על-מנת לקרב אותו. כי עקר פונתו היא להודיע לאדם את חמרת
 העון, כדי לזרז אותו להשמר מפני העונות ולעשות תשובה אם
 כבר נכשל.

זה דבר שצריכים להבין היטב ולהחדיר טוב טוב ללב: כל הדברים המובאים בספר הזה, על חמרת העונות ועל הענשים וכו', וכל מה שמביאים ומדגישים כל ספרי המוסר, הכל רק לטובת האדם, להזהיר אותו ולהציל אותו בשלשה שלבים שונים: א. כדי שלכתחלה הוא לא יחטא. ב. כדי שאם חלילה הוא כבר חטא, שיעשה תשובה. ג. בשביל שאם אדם יראה שהוא בסכנה לחטא להבא, שיצעק על זה לה': אבא תציל אותי!

זו כוננת מחבר הספר 'ראשית-חכמה' כוננות מחבר כל ספר מוסר אחר - להכניס באדם כזו הרגשה מחשית, עד כמה השטן עומד עליו להכשילו ולהביאו לבאר שחת, כדי שהאדם ממש ירגיש כמו שאחד עומד עליו עם חרב תדה מוכן לערף את ראשו, ואז יצעק כמו שצריכים לצעק במצב כזה.

כי באמת כך צריך כל אחד להרגיש בכל פעם שרואה שהיצר הרע מוכן להכשילו באיזו עברה חס ושלום - כמו שאדם עומד עליו עם חרב! ומי שעומד עליו אדם עם חרב, בודאי לא שותק ולא ממשיך בשלו כאלו כלום לא קרה, אלא צורח בכל כחו: הצילו! הצילו! הוא לא עושה חשבון אם זה יום או לילה, אם רואים אותו או לא רואים אותו, אם זה 'מתאים' או 'לא מתאים', אלא באפן ספונטני הוא צורח בכל כחו עד לב השמים להצלה, מאחר שרואה ממש איך עוד רגע הוא מאבד את הנשמה שלו. כך ממש, באותו האפן צריכים לצרח ולצעק, כאשר רואים איזה מכשול עברה או התגברות של היצר הרע.

ובשביל זה כתב בעל ה'ראשית-חכמה' את הספר שלו בצורה כל-כך מחשית, ובשביל זה כתבו כל ספרי המוסר את לשונות המוסר המעוררים שלהם, בשביל שהאדם ילמד להזהר מהחטא ולא יחטא בראותו את גדול החמרה והענש של החטא, וכן בשביל שאם כבר חטא, שיזדרז לעשות תשובה, שהרי לא ירצה להתרשל בזה מאחר שרואה איזה ענש יגיע לו אם לא יעשה תשובה, וכן

בְּשִׁבִיל שְׂפָאָשׁוּר יִרְאֶה שְׂיִצֵּר הָרַע מִתְגַּבֵּר עָלָיו, יִצְעַק כְּמוֹ שְׂצָרִיף לִצְעַק כְּנ"ל.

כָּל זֶה וְיוֹתֵר הָיָה בְּכּוֹנֵת כָּל בְּעָלֵי הַמוֹסֵר, אֲבָל לֹא הִיְתָה כּוֹנֵתָם כָּלֵל לְהַחְלִישׁ אֶת הַלֵּב שֶׁל הַקּוֹרֵא בְּסִפְרֵיהֶם. כָּל אֶחָד יָכוֹל לְהִבִּין בְּעִצְמוֹ, שְׂזוֹ לֹא כּוֹנֵתָם, שֶׁהָאָדָם יַחֲלֵשׁ, וְיוֹסִיף עֲבֵרוֹת עַל עֲבֵרוֹת, כְּאֲשֶׁר מֵרַב חֲלָשָׁה יִפְסִיק לְהִתְפַּלֵּל וְיִפְסִיק לְלַמֵּד, וְיִשְׁכַּב עֶצוּב בַּמֶּטָה... לֹא זֶה כּוֹנֵת הַמוֹסֵר.

יִצֵּר-רַע מוֹסְרִי

רַבֵּי נִתָּן מְזִכִּיר בְּמִכְתָּב מְשֻׁגַּשׁ שֶׁל 'הַמוֹסֵר שְׂבִילֵב'. זֶהוּ הַמוֹסֵר שֶׁל הַיִּצֵּר-הָרַע, שֶׁמְשַׁתְּמֵשׁ בְּכָל הַמוֹסֵר שֶׁכְּתוּב בְּסִפְרֵים, וְ'נוֹחַת' עַל הָאָדָם בְּרַגְעִים הַקְּשִׁים שָׁלוֹ, וְדוֹקָא אֲזִי מְזִכִּיר לוֹ אֶת הָעֲנָשִׁים שֶׁיֵּשׁ, וְהַכֵּל רַק בְּשִׁבִיל לְהַפִּיל אוֹתוֹ יוֹתֵר.

לְכֵן כָּל אֶחָד צָרִיף לַעֲשׂוֹת חֲשָׁבוֹן, שְׂלֹא בְּשִׁבִיל זֶה יֵשׁ מוֹסֵר, וְלֹא בְּשִׁבִיל זֶה נִכְתָּב מוֹסֵר. כִּי אִם הַמוֹסֵר מְשַׁפִּיב אוֹתוֹ בַּמֶּטָה, מֵה הוֹעִילוֹ חֲכָמִים בְּתִקְנֵתָם? וְכִי בְּשִׁבִיל זֶה אָמְרוּ אֶת הַמוֹסֵר? בְּשִׁבִיל שֶׁהָאָדָם יַעֲזֹב אֶת הַכֵּל וְיִהְיֶה כְּעוֹסֵר וְעֶצוּב וּמְמַרְמֵר?! מִמִּילָא, אִם הַתּוֹצֵאָה שֶׁל הַמוֹסֵר שֶׁהָאָדָם שׁוֹמֵעַ אוֹ קוֹרֵא מְבִיאָה אוֹתוֹ לְזֶה, עֲדִיף שְׂלֹא יִשְׁמַע מוֹסֵר, אֲלֵא הַרְבֵּה הַרְבֵּה הַתְּחִזְקוֹת, וְכְאֲשֶׁר יִהְיֶה חֲזָק וְשִׁמְחָה אֲזִי יִזְכִּיר לַעֲצֹמוֹ קִצֵּת דְּבָרֵי מוֹסֵר אֲךָ וְרַק בְּשִׁבִיל לְהַתְּעוֹרֵר לִירְאֵת ה'.

לְהַחֲזִיק אֶת עִצְמוֹ

רַבֵּי נִתָּן לֹא מִסְתַּפֵּק בְּדַבְּרוּרִים אֵלּוּ. כִּי מֵאַחַר שֶׁחֲלִישׁוֹת הַדַּעַת, הֵיֵא דָּבָר מֵאֵד חֲמוּר, שְׂזֶה מֵה שֶׁבְּעֵקֶר מְרַחֵק אֶת הָאָדָם מֵה' יִתְבָּרַךְ, לְכֵן הוּא מוֹסִיף לְהוֹדִיר וְלְהַדְּגִישׁ:

"...וְיוֹתֵר מְזֶה, צָרִיכִים לְשׁוּם לֵב בְּכָל עֵת לְהִבִּין בְּעִצְמוֹ שְׂלֹא יִגִּיעַ חֵס וְשְׁלוֹם שׁוּם הַתְּרַחֲקוֹת וְהַתְּרַשְׁלוֹת, עַל יְדֵי הַתּוֹכְחָה וּמוֹסֵר שְׂנוֹכֵס בְּלֵב, כִּי יָכוֹל לְהִיּוֹת שֶׁהַתְּעוֹרְרוֹת הַתּוֹכְחָה וּמוֹסֵר שְׂבָא עַל

הלב, הוא מהקדשה, מהפרוז היוצא בכל יום, אבל הבעל דבר אורב תמיד על האדם, ובכל מחשבה דבור ומעשה שעוברים על האדם יש בהם שני בחינות, דהיינו סם חיים וסם מות כמו שאמרו חז"ל: 'ושמתם' – זכה וכו'..."

המוסר יכול להיות סם חיים, אם אדם לוקח אותו כראוי ומתעורר מזה לדעת מה החמרה של כל עברה ועל-ידי זה להתרחק ממנה, ואז הוא זוכה לחיי העולם הבא, ונמצא שהמוסר נעשה לו סם חיים נצחיים. אבל רב העולם לא מתעוררים מזה להתרחק מעברות, אלא נופלים מזה למרה-שחורה ונמצא שהמוסר גרם להם להתרחק מה' יתברך, דהיינו שנעשה להם סם המות חס ושלום.

וממשיך רבי נתן להורות אותנו את הדרך גלף בה:

"...על-כן על-פי הרב מהפך היצר הרע דברי אלקים חיים ורוצה על-ידי-זה דיקא לרחק ולרשל לב האדם חס ושלום. על פן צריכים לשום לב לזה היטב, וכבר מבאר אצלנו כמה עצות איך להנצל ממנו ולהחיות את עצמו ולשמח את עצמו ובפרט על-ידי הדרך הנפלא והנשגב, שגלה אור האורות, על פסוק 'אזמרה לאלקי בעודי', הפך בה והפך בה סיב ובלה בה, וממנה לא תזוע שאין לך מדה טובה ממנו!"

והיית משגע... (דברים כ"ח)

והנה, אם רבי נתן כתב את דבריו לפני כמעט מאתיים שנה, מה נאמר אנחנו בדור החלש הזה, שבבקשת מחילה מהבטוי החריף, אנחנו כלם בגדר של משגעים היום. עצם הדבר שיש היום מציאות של 'פלאפון', והאדם מרגיש מחיב לענות ל'פלאפון' בכל פעם שהוא מצלצל או רוטט, אפלו אם זה באמצע הדבר הכי חשוב, זה כבר מראה כמה משגע האדם בדור הזה.

כי אדם כזה הוא ממש מערער בנפשו... מה קרה לו? איפה ישוב הדעת? איפה קצת עצמאות? כל כלו משירת את המכשיר הקטן

הזה, שכאשר הוא רק משמיע איזה צרצור או רטט, האדם מיד חיב להענות לו. וזאת במקום שיאמר לעצמו: רגע אחד! אני באמצע למוד, או באמצע תפילה, או רחצה, מה פתאם שאני אענה עכשיו לפלאפון?! מה קרה לי? וכי נהייתי עבד למכשיר אלקטרוניקה?

יש אנשים שאפלו בלילה לא מסגלים לסגר את הפלאפון... וכאשר הוא מצלצל הם קמים בשבילו, ולא משנה כמה הם עיפים, והכל בדמיון שמה יבוא להם איזה רוח או ישועה מהצלצול הזה. ורב העולם נגועים בזה, שתמיד חוששים אולי הפעם זו איזו שיחה חשובה שאם הם לא יענו עליה הם יתחרטו...

ממילא, כל ספרי המוסר הקדומים בודאי שלא מדברים למציאות שלנו בימינו. כי הם נכתבו לפני מאות שנים, ולא לקחו בחשבון את המצב שאנחנו נמצאים בו. הם לא ידעו על מציאות כזו של 'קניונים', של 'סופרמרקטים', של מחשבים ו'טמבלוניזיה' ו'סמרטפון' וכו'.

זה חיים זה?

חכמי המוסר של כמה דורות אחרת לא דברו לאנשים שנמצאים במצב כזה כמותנו היום, אלא לאנשים שהיו הרבה יותר נורמליים; אנשים שעל-פי רוב ישבו בביתם, הלכו לעבודתם בקר וחזרו לביתם בערב בישוב הדעת, בלי שיידעו דבר ממה שקורה בקצה השני של העולם, וכל תשומת לבם הייתה על חייהם, על ילדיהם ומשפחתם.

בזמנם של אותם ספרי מוסר, החיים התנהלו כך: עכשיו הולכים לתפילה, אחר-כך לומדים, ואחר-כך קצת משא-ומתן וכדומה. והחדשות המרעישות היו, שהערב יש 'וורט' של קרובי המשפחה, ומחר חתנה וכו'. לכל אחד היה זמן לשבת עם הילדים, לשבת עם אשתו, לשבת עם עצמו.

לעמת זאת, היום אפשר לראות זוגות הולכים יחד, כאשר הוא מדבר בפלאפון שלו, והיא מדברת בפלאפון שלה... האם כך

יכול להיות שלום בית? יושבים להם זוג ואוכלים, ושוב - הוא מדבר בפלאפון, והיא מדברת בפלאפון - כך אפשר לחיות? פלא שמתגרשים אחר-כך?!

בודאי כל אחד צריך להתחזק בזה ולו רק מצד דרך ארץ. כאשר יושב מולו אדם, הוא צריך לכבות את הפלאפון - זהו מינימום של כבוד הבריות. אבל המציאות היא שלהרבה אנשים גם זה קשה, והכל שמא מי יודע איזו שיחה תגיע שתגאל אותו מפל הבעיות שלו או שתהיה בה את עסקת חייו, כאלו שהוא הברון רוטשילד שעסקיו חובקי העולם נמדדים במיליארדים...

תוסיף על זה את הרדיו, את ה'טלוויזיה', את האינטרנט וכו' וכו', וזהו זה, נגמר הספור, כבר אין לאדם רגע אחד של שקט. גם כשנוסע בדרךים, שאולי היה יכול קצת להיות עם עצמו ולישב את הדעת, ואם הוא לא פוגש את אשתו והילדים שלפחות יפגש את עצמו, גם שם הוא 'מחבר' למכשירים... הוא רץ ורץ כאלו כלם רודפים אחריו.

לא אכפת ליה

כל זה מראה על דבר אחד: שאנחנו אנשים חולים. לכן כיום, הדרך של המוסר היא על-פי רב לא הדרך בשביל אנשים כמונו. כי אי אפשר לאנשים חלשים כל-כך לסבל מוסר כפשוטו. כיום, כל המוסר שיש לנו בלב בודאי רק מחליש את דעתנו, ורק עושה לנו חלי הנפש ומרה-שחורה.

לכן אדרבה, היום עקר העצה לעבודת ה' היא הפוכה לגמרי, שדוקא לא יהיה אכפת לו משום דבר שעובר עליו, כמוכא בלקוטי מוהר"ן בתורה קנ"ה⁴, באפן כללי, ומוכא באפן יותר פרטי בתורה

4. זו לשונו בלקוטי מוהר"ן תורה קנ"ה: וזה בחינת ארץ אפים, הינו מה שאינו ירא משום דבר, ואינו משגיח על שום בטול ובלבול בעבודתו, רק עושה את שלו, זה בחינת ארץ אפים. שאין שום דבר יכול לבלבל אותו, כי לא אכפת לה שום דבר, רק עושה את שלו בעבודתו את השם יתברך:

ע"ב⁵, שם מביא מעשה מאחד שבכל פעם שרצה להתפלל, היה עומד לפניו בדמיונו איזה גוי, ונתן לו איזה חכם עצה, שלא יתיחס אליו ובזה הוא יסתלק ממנו. ואמר שם לשון: 'שלא יכפת לה'.

וזו עצה חשובה מאד, שכל אחד צריך להרגיל את עצמו בזה מאד, שבכל פעם שיש לו מחשבות רעות וכל מיני דמיונות, שיגיד לעצמו 'לא אכפת לי מזה' ויעשה את שלו בעבודת ה' מה שמסגל.

ואם יצק לו בלבו היצר הרע: מה פתאם! לא אכפת לך?! מה זה כאן? הפקרות?!

התשובה לזה היא גם: לא אכפת לי!

כי מכרחים לדעת, שהסבה שהיצר הרע מכניס לאדם את ה'אכפתיות', היא לא בגלל שהוא רוצה לעזר לאדם, ולא בגלל שהוא רוצה שהאדם יחזר בתשובה ו'שלא יחטא וכו' וכו', שהרי הוא זה שהכשיל את האדם בחטא לכתחלה, ומדוע זה התעורר לפתע פתאם להטיף מוסר? אלא, כל רצונו של היצר הרע ב'אכפתיות' זו שהוא מכניס לנו בלב אחרי שכבר עברנו מה שעברנו, הוא אך ורק להפיל את האדם בעצבות.

העצבות שאחרי

על זה אמר רבנו הקדוש, שהיצר הרע לא רוצה כל-כך את העברה בעצמה כמו שהוא רוצה את העצבות שבאה אחרי העברה. היצר הרע רוצה לנתק אותנו לגמרי מהקדשה חס ושלום, והוא יודע, שאחרי שהוא הכשיל אדם בעברה, אם אותו אדם יעשה תשובה, הוא הפסיד את כל הרוח של העברה. למעשה הוא הפסיד יותר מזה, כי על-ידי התשובה נהפכת הירידה לתכלית העליה, ממילא

5. וזו לשונו בלקוטי מוהר"ן תורה ע"ב: מעשה באחד שבשעה שעמד להתפלל, היה מזדמן ועומד לפניו בדמיונו עכו"ם ערל, והיה לו יסורים גדולים מזה, וכל מה שרצה להתגבר ולסלק המחשבה, התגברה עליו יותר. ויעץ לו חכם, שלא יכפת לה, ויעמד העכו"ם, ואף על פי כן יעשה את שלו ויתפלל, ובזה יסתלק ממנו. עין שם כל התורה בלה. ועין עוד בתורה קנ"ה שגם שם נוקט רבנו בלשון זו, שלא יכפת ליה כלל רק יעשה את שלו. עין שם.

אם יעשה האדם תשובה, לא רק שהוא לא ירד והתרחק על-ידי העברה שעשה קדם, אלא הוא אף התעלה בזכות התשובה שעשה אחר-כך.

ממילא, הרוח של היצר הרע כאשר הוא מפיל את האדם בעברה, הוא אף ורק כאשר הוא מכניס אחר-כך באדם 'אכפתיות', ואז האדם נופל בדעתו, ונעשה עצוב וחלש וכו' וכו', עד שבזה הוא כבר מתנתק מהקדשה.

למשל, אדם שנכשל בכעס – מרב שהוא נופל בדעתו, הוא כבר לא הולך אחר-כך לשעור תורה, לא הולך לתפלה, הוא גם מוסיף כעס על כעסו וכו' על כל העולם כלו וכו' – וזה בדיוק מה שהיצר הרע רצה... אם כן מה העצה? העצה היא להגיד: לא אכפת לי! וכשהיצר הרע מיד יזכיר לו: אבל פתוב ב'ראשית חכמה' שמי שכועס יש לו גיהנם? (וכמוכן יפרט לו בפרטי פרטים את סוגי הגיהנם שיש על זה) מה התשובה? לא אכפת לי!

ומה עושים אם חס ושלום היתה מריבה עם האשה והבעל פגע באשה? גם על זה יגיד 'לא אכפת לי'? זה יפה ככה? התשובה היא, שבודאי שלאשתו אסור שיאמר שלא אכפת לו, וגם לא יראה ליה שלא אכפת לו חס ושלום, כי בודאי שצריך שיהיה אכפת לו ממנה, וישתדל לפייס אותה וכו', וכן הוא בין אדם לחברו בכל מיני ענינים, אבל את אותה 'אכפתיות' שיש בלב, שבגללה האדם מתבלבל ונכנס לעצבות ולחלישות הדעת, אותה הוא צריך לסלק ולומר בחזקה: לא אכפת לי!

הכלל הוא שצריכים להפריד בין הדברים. בודאי שצריך שיהיה חשוב לאדם לא לחטא ולא לפגע בשום אדם, אבל אותה הרגשת אכפתיות שמבלבלת אותו, שמעציבה אותו, שמחלישה את דעתו, אותה הוא צריך לסלק מעליו בעזרת דקדשה, בשביל שיוכל להמשיך הלאה ולעשות טוב ולתקן מה שקלקל.

כי צריך שיהיה 'אכפת' מצד הקדשה ולא מצד הסטרא אחרא. וההבדל הוא בהרגשה - אם יש חלישות הדעת, סימן שזה בא מצד הטמאה, כי זה בא להרחיק מהקדוש-ברוך-הוא, והקדשה באה תמיד אך ורק לקרב לקדוש-ברוך-הוא.

לשמע או לחדל?

על המוסר הזה שבלב, עליו מזהיר רבי נתן במכתב זה, שמעתי פרוש מאחד מתלמידי, על מה שכתוב במשלי בפרק י"ט: "חדל בני לשמע מוסר לשגות מאמרי דעת" שלכאורה איך אפשר לומר לאדם לחדל משמע מוסר, בפרט אחרי שכתוב בתחלת אותו ספר: "שמע בני מוסר אביך" וכו'? אלא התשובה היא על-פי ההמשך של הפסוק: מתי צריכים לחדל משמע מוסר? מתי שזה גורם לאדם 'לשגות מאמרי דעת', כלומר שזה מרחיק אותו מה' יתברך ומהתורה.

יוצא, שמה שכתב שלמה המלך: "שמע בני מוסר אביך ואל תטש תורת אמוך", פרושו, שצריכים לשמע מוסר - 'שמע בני מוסר אביך' - רק אם זה מביא אותנו ל'אל תטש תורת אמוך', דהינו להתחזק ולהתקרב לה' יתברך ולתורתו. ואלו מה שאמר 'חדל בני משמע מוסר וגו'', זה כִּאֲשֶׁר זֶה מביא את האדם 'לשגות מאמרי דעת' - להתרחק חס ושלום מה' יתברך ותורתו.

אי אכפתיות - רפואת הנפש

בענין זה פנה אלי יהודי שנמצא לצערי במצב לא טוב של דכאון רחמנא לצלן, ואמר לי כמתודה, שלפעמים בצערו הגדול הוא מטיח דברים כלפי מעלה בצורה לא נאותה, ויותר גרוע מזה רחמנא לצלן, אלא שאי אפשר להעלות על הכתב מה שאמר. כמובן שזה דבר איום ונורא ואסור חמור ביותר, אבל הוא לגמרי לא בדעתו מרב צער.

לכן ראיתי לנכון לחזק אותו ואמרתי לו, שהדכאון שלו בא מרב ה'אכפתיות'. אותה אכפתיות שנראה שהיא באה מתוך יראת

שמים, היא שמביאה אותו לעשות את הגרוע מכל כלפי שמיא, דהינו להטיח דברים וכו'. לכן - אמרתי לו - הפתרון בשבילך הוא 'לא אכפת לי'! זה נראה כהפקרות, אבל זו הפקרות דקדושה שמביאה את האדם להתקרב לה', ולא יגיע למצבים כאלה נוראים שהוא אומר דברים נגד ה' חס ושלום.

זה דבר דק שצריכים לשים לב אליו ולפתח בקיאות ורגישות גדולה, כי זה ממש 'הפוך על הפוך': מה שנראה כיראת שמים, דהינו אותה אכפתיות, היא בעצם מביאה את האדם לעשות דברים שהם ההפך הגמור מיראת שמים, ומה שנראה כהפקרות, דהינו 'לא אכפת לי', זה מביא את האדם לשיא יראת השמים.

כל אחד יכול לשאל את עצמו: ממה מתמלאים כל בתי החולים לחולי נפש שיש ברחבי הארץ והעולם? הם מתמלאים מהאכפתיות המדמה שעמה היצר הרע מכניס אנשים ללחץ איום עד שיוצאים מדעתם. זה גם לא משנה אם האדם הוא דתי או לא, ברגע שהוא לא מצליח באותם דברים שהיצר הרע הכניס בו את אותה 'אכפתיות', זה הורס אותו. זה יכול להיות כשלוון במבחן בבית-הספר או באוניברסיטה, או שלא מצליח 'לעשות כסף' וכדומה, או שלא 'מקבל בחברה' ועוד הרבה דברים, שהכלל בהם הוא, שככל שהוא יותר מלא באכפתיות, יותר הוא נכנס ללחץ, עד שיש כאלה שממש משתגעים רחמנא לצלן.

כל בתי-חולים, הן אלה המיעדים לפגועי נפש, והן אלה הרגילים, מלאים מנפגעי ה'אכפתיות', כי הלחץ הנפשי גורם גם לכל שאר חילי הגוף כידוע. האכפתיות גורמת לאדם 'לאכל את עצמו' עד שזה מדיק לו בפעל ממש.

לעשות הפרדה

לכל אחד יש רצונות ושאיפות. זה רוצה להיות פרופסור, וזה רוצה להיות שחקן וכו', ולהבדיל בין החל לבין הקדש, זה רוצה ללמד

תורה, וזה רוצה להרבות בתפלה וכו', אבל צריכים לדעת איך להתנהג עם הרצונות האלו, והדרך היא להפריד בין הרצוי לבין המצוי.

הרצוי – לרצות ולשאף אליו. המצוי – לשמח במה שיש. כי מה שיש לאדם רצונות, זה טוב מאד. זה בריא וזה נותן לאדם חשק לחיות. אבל צריכים להפריד את זה מהמצוי שהוא הרבה פעמים רחוק מאד מהרצוי, שבמקרים כאלו, צריכים לשמח במצוי ורק אז יכולים להמשיך לרצות את הרצוי.

באחד השעורים בקש ממני בחור צעיר שאברך אותו, שיזכה בעזרת ה' להבין בתורה, כי קשה לו בלמוד התורה. אמרתי לו, שיקים את מה שלמדנו, שלא יהיה אכפת לו, שישמח במה שהוא כן מבין, ובעצם זה שהוא יושב עם גמרא פתוחה. כך שמעתי בשם ה'חזון-איש' שאאלו אותו איך לבוא לשמחה בתורה למי שלא ממש זוכה להבין? ענה: כשרק זוכים לומר 'אמר אביי', או 'אמר רבא', כבר צריכים לשמח שמחת אין קץ...

זה הכלל לכל החיים: קדם כל צריכים לשמח עם המצוי, ולא סתם לשמח כדי לצאת ידי חובה ומיד להמשיך לרצות את הרצוי, אלא לשמח מאד והרבה עם המצוי, ורק אז אפשר לשאף הלאה. את עקר ה'עסק' צריך לעשות מהמצוי, עד שמה שבעקר יסתובב בראש, הם ההצלחות שלה, ולא הכשלונות. וכך צריכים לרקד יומם ולילה על מה שמצליחים, וזה מה שיתן כבר את הכח והדרבון להשתדל עוד ולהתעלות.

אבל אם אדם לא ישמח במה שיש, ורק יחיה עם המחשבות על הדברים שהיה רוצה, שעוד לא הגיע לקימם, בסוף הוא עלול 'להתפוצץ' מרב תסכול ואכזבה. כי אדם שכל הזמן שואף ושואף ושואף, ובכל פעם הוא נכשל ורואה שהוא לא עומד בשאיפות שלו, בסוף הוא מתמוטט.

כך אמרתי לאותו בחור והסברתי לו, שאמנם עכשיו הוא עדין צעיר ויש לו כח לעמד ולספג את האכזבות, בפרט שהוא בתחלת הדרך, ולכן נדמה לו שבודאי בעתיד הוא כבר יתעלה על הכל, וזה נותן לו כח, אבל כאשר הוא יתבגר ויראה שהוא סופג עוד אכזבה ועוד אכזבה, כי באמת בני עליה הם מעטים, ורב העולם סופגים הרבה אכזבות בחייהם, אזי הוא כבר לא יוכל להחזיק מעמד, והוא עלול להתמוטט, אלא אם-כן ילך בדרך שלמדנו שלא יהיה אכפת לו, ויעשה עסק גדול לשמח מכל מה שהוא כן מצליח, אפלו שזו רק נקדה קטנה מתוך נקדה קטנה, אז ילך בטח ויתעלה בתורה ויראת שמים.

אין עם מי לדבר

צריכים להבין שזה ממש כך, וכל בתי החולים לחולי נפש הכל מזה ממש! לא רק חלק מהמקרים ולא רק מקרים מסוימים, אלא ברוב רבם של המקרים – רב רבם של המשגעים באים מהענין הזה שלא שמחים במצוי, שלא מרצים ממה שכתב יש ביד.

והעצה שמגלה לנו הצדיק רבי נחמן מברסלב זכותו יגן עלינו אמן, היא שלא יהיה אכפת לך! לכן בכל פעם שאדם רואה שהיצר הרע רוצה שיהיה אכפת לו, מיד יגיד בפה מלא: לא אכפת לי! וגם אם היצר הרע יאים עליו בגיהנם! התגובה תהיה: לא אכפת לי!

כדאי לעשות תרגילים ב'לא אכפת לי', כדי להמחיש עד כמה העצה הזו מועילה, והתרגיל יתבצע על-ידי שאחד ישאל את חברו כל מיני שאלות, ועל כל שאלה הוא יאמר 'לא אכפת לי'. קרוב להניח שאחרי כמה שאלות עם תשובה כזו, כבר לא יהיה לחבר סבלנות לדבר איתך...

כך ממש, כאשר היצר הרע רואה שעל הכל מגיבים ב'לא אכפת לי' וממילא הוא לא יכול לנהל שום משא ומתן עם האדם, הוא מתיאש, כי הוא יודע שהוא כבר לא יכול להתעסק איתו. אבל אם

האדם עונה לו לשאלות ולקשיות שלו, אז הוא יודע שהוא מצא קרבן טוב ויש לו איך לבלבל את האדם הזה, ואז הוא נטפל אליו יותר ויותר עד שמפיל אותו בדעתו לגמרי.

צריכים גם להדגיש שאת ה'לא אכפת לי' אנחנו לא אומרים לייצר הרע, כי זה אסור. עם היצר הרע אסור בכלל להתחיל לדבר, כמו שאמר רבנו (ספר המידות, ניאוף י'): "לא תכנס עם פתוייך בטוען ונטען", אלא צריך שכל אחד יאמר את זה לעצמו ויחזק את עצמו, שלא אכפת לו מה עובר עליו, אלא הוא תמיד ממשיך לרצות לעבד את ה', בכל מצב.

כל אחד מלא בחלישות הדעת הבאה מה'מוסר' של היצר הרע, והוא צריך לחזק את עצמו ולענות לעצמו תשובה אחת בלבד על כל מחשבה של חלישות הדעת ואכפתיות שלילית: "לא אכפת לי!"

הכלל הוא, שאם אדם נבהל מכל מחשבה שלילית שהיצר הרע מכניס בו, אז היצר הרע יכול להפיל אותו בקלות. לכן צריך לעבד על הנקודה הזאת, שהאדם לא יבהל מכלום ולא יתן לשום דבר להחליש את דעתו וליאש אותו, ובשביל זה צריך לחמש את עצמו בנשק שרבנו המציא: לא אכפת לי...

זו עבודה שצריכים בשבילה להיות תקיף. לי לקח שלש שנים עד שייצאתי מהאכפתיות, וזה רק על-ידי שהייתי מאד תקיף כנגדו, ובכל מה שהוא בא להחליש את דעתי, התעקשתי (עם עצמי כאמור), שלא אכפת לי! אז מה הוא יכול היה לעשות אתי? גם אם הוא יקרא למשטרה זה לא אכפת לי... יקח אותי לבית הסהר - לא אכפת לי... לא אכפת לי כלום.

זה מעשה שלו

יש עוד נקודה המביאה חלישות הדעת, שבאה מצד החברה. כגון שאדם רואה את חברו שישב אתו ביחד על אותו הספסל בתלמוד-

תורה, ועכשיו הוא רואה מה נעשה מחברו ומה נעשה ממנו, שחברו התעלה בתורה ויראה, והוא נראה כמו שהוא נראה. וזה בודאי מחליש את הדעת מאד. אבל צריכים לדעת דבר אחד, שזה לא משנה למה הי' סבב כן, כי לחשב על זה רק ירחיק את האדם, אלא הוא צריך לרחם על עצמו שלא יצא מדעתו חלילה, ולהגיד לעצמו, 'לא אכפת לי'!

לא אכפת לי שפלוני דינ, ואלמוני רב, ושהוא עסקן חשוב וכו', זה לא אכפת לי כלל! כמו שהתם היה אומר 'זה מעשה שלו וזה מעשה שלי'. ולכן כתוב בו בתם, שמנהגו היה שהיה תמיד בשמחה. כי בשביל להגיע לשמחה הזו של התם, צריכים להתחיל עם 'לא אכפת לי'. מאחר שכלנו בדור הזה מלאים בחלישות הדעת בצורה מבהילה, עד שאי אפשר בשום אופן לשמח, לכן צריכים תחלה לעבד לנקות את השטח מחלישות הדעת על ידי שלא יהיה אכפת לו שום דבר.

סוד בריאות הנפש

הסוד הזה הוא דבר עמק עמק מי ימצאנו. זה סוד עמק שפרופסורים לא יודעים ממנו. אם אנשים היו יודעים מהסוד הזה, כלם היו בריאים, כלם היו נורמליים. כי אנשים מלאים באכפתיות וזה מה שהורג אותם, ואם היו יודעים להגיד לעצמם 'לא אכפת לי' במקומות הנכונים, זה היה ממש נותן להם בריאות.

לדגמא, אם אחד יבא לבנק ומנהל הבנק יצעק עליו: מה זה? אתה בחריגה של עשר אלף דולר, מה יהיה? אם התגובה שלו תהיה: 'לא אכפת לי' (שאת זה יגיד לעצמו לא למנהל הבנק, כי למנהל הבנק הוא צריך לענות יפה, שבעזרת ה' הוא יסדר את זה וכו'), אז הוא יחזיק בשמחה ובשיש הדעת, והי' יעזר לו גם לכסות את החריגה, אבל אם יהיה אכפת לו, אז באמת לא ימצא שום עצה מרב הבלבול, שזה הבלבול הוא קשה מאד, עד שיש אנשים שרחמנא לצלן תלו את עצמם בשביל חריגות וחובות ה' ירחם.

אבל אם אדם ירגע ויתפס את עצמו וישנן לעצמו שוב ושוב: לא אכפת לי. לא אכפת לי. לא אכפת לי. אז יוכל לומר כמה פרקי תהלים, לפנות לקדוש-ברוך-הוא ולומר לו כמה מלים של תחנונים, ועל ידי זה הוא יוכל לפעל משהו, וגם יוכל לחשב עם שכל מיִשב מה לעשות. אבל אם הוא מלא באכפתיות, אז הוא נעשה מבלבל לגמרי וגמרנו - הכל כבר נעשה קשה מנשא.

ואם המצב מחמיר וכמו שאומרים 'החבל מתהדק עליו, והוא לא מתחזק ב'לא אכפת לי', אז הוא באמת בסכנה להדק בעצמו את החבל על עצמו, ה' ירחם, מאחר ואין לו כבר כח לסבל.

וזה דבר שצריכים לחזור עליו שוב ושוב, עד שיכנס ללב. כמו שאני מעיד על עצמי שהייתי צריך להתעקש על זה שלש שנים עד שזה נכנס והתישב לי טוב בלב.

על ידי האי-אכפתיות, האדם יצא מכל היצר הרע שלו; מכל התאוות; מכל החובות - מהכל! על-ידי האי-אכפתיות, יגיע להיות מרצה ושמח בחלקו, ויהיה לו שמחת חיים, עד שיזכה לטעם טעם גן-עדן בעודו עלי אדמות.

מה שכן צריך שיהיה אכפת ולעשות מזה ענין גדול, זה מהנקודות הטובות, וצריך להרבות בהתבוננות בגדלת ויקרת כל מצוה ומצוה, ולשמח מאד בכל מצוה שעושים.

לכן צריכים לשמע שעורים על התחזקות עוד פעם ועוד פעם, וללמד כמה שיותר בספרי רבנו המדברים מהתחזקות, כמו ספר 'משיבת נפש', ו'עלים לתרופה', וכמוכן להרבות בלמוד בספר הקדוש 'לקוטי מוהר"ן', וספרי 'לקוטי הלכות' לקוטי תפלות' וכו', עד שהדבורים יכנסו ללב, ואז האדם יתחיל לחיות, וכמו שרואים בחוש, שהרבה אנשים נצלו ממות כפשוטו על-ידי הדבורים האלו.

תכסיסי היצר

מה הראיה שאותה 'יראת שמים' ו'מוסר', הבאים לאדם להחליש דעתו, הם באמת אך ורק מצד היצר הרע? הראיה היא מכה, שכאשר

האדם נגש לאיזו תאונה, כגון שמכין עצמו לאכל גלידה וכדומה, אז אותו 'בעל מוסר' שותק ולא אמר כלום... מתי הוא בא? רק אחרי כן, כדי להחליש את דעתו. ממילא, כלפי אותו 'מוסר'ניק', צריכים להגיב בחסר אכפתיות ולומר בלב 'לא אכפת לי', ולהתחזק הלאה לעבד את ה' בשמחה כפי כחו, ורק בזמן של 'שוב הדעת, אז יבדק את עצמו איפה הוא אויז בתאוות ובמדות ויתפלל על זה.

כי בודאי שיש בסיס למוסר שעמו בא היצר הרע, שהרי למי הוא בא, אם לא למי שאכפת לו מאד ורוצה להיות איש כשר, וטהור, ומתן וכו'. לאותו אהד שיודע שיש תכלית ויש גיהנם לעוברי עברה, ויש גן-עדן לעושי רצונו יתברך וכו', אליו היצר הרע נטפל, ועליו עובר מה שעובר בגשמינות וברוחניות, ואותו צריכים לחזק ב'לא אכפת לי' דקדשה, לעמד על-ידי זה על עמדו ולהמשיך ולהתחזק.

למי שלא אכפת באמת מהתכלית, אליו היצר הרע גם לא יבא עם ה'מוסר' שלו, אלא ימשיך לדחף אותו למלאות תאוותו בעולם העוברה, כדי לטרדו משתי עולמות. לכן אדם ירא שמים, שרוצה לעבד את ה', הוא זה שצריך לומר 'לא אכפת לי', כדי שיוכל להמשיך הלאה ולהגיע להיות כרצון ה' באמת.

דור דור ודורשיו

הרב משה פיינשטיין זצ"ל התבטא פעם בפורים בענין ספרי המוסר, וכך אמר: לא יורים עם תותח על זבוב...הינו שהשוה את ספרי המוסר לתותח, ואת נפשות החלושות שלנו לזבובים, ועל פי דברינו כונתו מובנת מאד.

היום עקר המוסר והתוכחה הם, שצריכים להגיד ולהוכיח לכל יהודי, כמה ה' אוהב אותו, כמה ה' רוצה אותו, כמה לקדוש-ברוך הוא יש נחת רוח ממנו, כמה יקר כל תנועה וכל העתקה שלו מרע לטוב, כמה יקרה כל נקדה טובה שיהודי זוכה לה בדור השפל

הזה. זו התוכחה שצריכים לומר לכל יהודי, שזה מה שידרבן אותו, לעבד את ה'.

אי אפשר לתאר עד כמה עד כמה אנחנו מלאים בחלישות הדעת. לכן בשביל להגיע למצב שהאדם מרצה, הוא צריך שלא יהיה אכפת לו, ורק בשלב הבא הוא יוכל גם להיות בשמחה, לזכות למנהגו של התם שהיה תמיד בשמחה ולא הסתכל על כלום באפן שמחליש את הדעת.

הדרך לנקות את אותה חלישות הדעת כאמור, היא להיות חזק, שבכל מה שהיצר הרע בא להחליש את הלב, התשובה תהיה לא אכפת לי. ושוב נדגיש שלא מנהלים עם היצר הרע שום דו-שיח, אלא כל אחד ואחד לעצמו חזק בלב ושוב ושוב יחזר על זה, בכל נקדה שהיצר הרע מנסה להכניס בו חלישות הדעת - לא אכפת לי כלום!

תשובה נכונה

רק אחרי שאדם חזק מאד בדרך ההתחזקות, והוא בטוח שהיצר הרע לא יוכל להחליש את דעתו, רק אז הוא יכול ללמד בספרי המוסר המצויים, אבל כל זמן שהוא עדין לא מספיק חזק בקדשה, זה מסכן.

הסימן אם הוא מספיק חזק, הוא כאשר הוא נופל באיזה ענין, כגון שנכשל בכעס, ומיד הוא קם בלי להתבלבל כלל, וממשיך לעבד את ה' בשמחה - זה מראה שהוא כבר חזק ויש לו עמדה בקדשה, ואז הוא יכול יותר לעסוק בתשובה כפשוטו, דהינו ללמד בספרי מוסר ולעשות ודוי על העבר וכו'.

היוצא הלכה למעשה מדברי רבי נתן בהזרה שמזהיר ממוסר שאינו כראוי, הוא, שלאנשים רבים אסור לעשות תשובה על העבר במשך כמה השנים הראשונות שלהם בהתקרבותם לקדשה, אלא זוהי גופא תשובתם לעת עתה, שלא יסתכלו על כלום רק

ימשיכו להתחזק בדרך ה' ולהיות בשמחה, והתחזקות זו היא עקר התשובה, כמוֹבן מדברי רבי נתן בכמה מקומות, שזה בחינת 'הבא להטהר אומרים לו המתן'.

רק אחרי זמן ארוך שאדם הולך עם התחזקות הוא זוכה להגיע לשמחה, ורק אז הוא יכול להתחיל לחשב לעשות תשובה על עברות. זה מה שרבינו הקדוש כותב, שהזמן לעשות ודוי דברים הוא בזמן שמחה, של גדלות המחין, שאז התשובה היא מצד הקדשה ואדם מתעלה על ידה וזוכה לקרבת ה' ולכל הטוב שיש בתורה ובמצוות.